

Geopolitika és történelem

Mirnic Károlynak az Aracs 2018/4. számában megjelent Geopolitika (geostratégia és Magyarország külpolitikája) c. kitűnő cikkéhez kívánok hozzászólni, azt kiegészíteni, mivel annak a honfoglalástól a XX. századig ívelő történeti áttekintése meglehetősen elnagyolt, és a századokon átívelő alapvető történelmi folyamatokat csak kisebb részben próbálja megvilágítani. Olyan összefüggésekre szeretnék az alábbiakban rámutatni, amelyekről nemigen lehet olvasni sem tankönyvekben, sem régebbi, sem újabb tudományos, illetve ismeretterjesztő cikkekben, tanulmányokban, monográfiákban. Már nagyon időszerű, hogy szembenézzünk történelmünk sorsfordulóival, hogy világosan lássuk: napjaink magyarsága milyen helyet foglal el Európában és a világban, hogyan és miért jutott el oda, ahol van. Azt is nyíltan le kell írunk, hogy mi az, amit történelmünk egyes korszakairól egyértelműen bizonyíthatóan tudunk, s mi az, amit csak sejtünk vagy feltételezünk.

Bár az utóbbi évtizedekben megsokszorozódtak azok a régészeti leletek, amelyek a Kárpát-medencétől keletre kerültek elő, és a magyarsággal valamilyen formában kapcsolatba hozhatók, mégis népünk származásának és korai történetének legtöbb részlete továbbra is homályos. A történelemre is igaz, hogy minél kevesebbet tudunk valamiről, annál szabadabban szárnyal a fantáziánk. A modern technika forradalmasította a régészetet, a temetőekben előkerült csontok tömeges genetikai vizsgálata is új összefüggéseket tárhat fel, illetve ingathat meg egyes „délbábos” feltételezéseket.

A mai magyarság számára népünk történetének a Kárpát-medencéhez tartozó szakasza a leginkább meghatározó. Ezt a térséget a magyarság előtt sok-sok évezreden keresztül sokféle nép lakta. A megtelepedésre rendkívül alkalmas terület mind névtelen, mind névvel ismert lakóinak régészeti hagyatékát több mint másfél évszázada tudományos módszerekkel kutatják a régészek. A sok ezer lelőhely (temetők, telepek, erődítmények) valójában az egykori kultúráknak csak csekély töredékei. Az évezredek során, de leginkább a 19-20.

századi mezőgazdasági és ipari termeléshez és a nagy építkezésekhez köthetően az egykori emberi tevékenységnek és jelenlétnek nagyon sok nyoma megsemmisült. Ami megmaradt, annak is csak töredékét tárták fel napjainkig.

Nem tudjuk, hogy az egyes régészeti korokban (őskőkör, újkőkör, réz- és bronzkor, vaskor) milyen nagyságrendű népesség lakhatta a Kárpát-medencét. Azt sem, hogy az egymást váltó kultúrák népessége mennyiben kapcsolódott a korábbi lakossághoz. Valószínű, hogy az egymást követő népcsoportok nem irtották ki vagy úzték el a korábbi lakosságot teljes egészében. Remélhetőleg eljutunk oda, hogy nemcsak az európai őseink maradványok genetikai vizsgálata történik meg, hanem a Kárpát-medence igen nagy, több ezer éves régészeti csontanyagát is „vallatóra” fogják. S akkor megtudjuk, hogy a keltáknak, a rómaiaknak és a Krisztus utáni I. évezredben a Kárpát-medencében megtelepedő (átvonuló) népeknek milyen mértékben örököse a jelenlegi lakosság. A genetikai vizsgálatok leleplezhetik az eddigi délábos elméleteket meg tudatos hamisításokat.

A magyarság Kárpát-medencei honfoglalása valószínűleg egy hosszabb folyamat lehetett, nem egyetlen nagy menetelés, mint amit a lenyűgöző Feszty-körkép sugall. Bizonyára a Kárpátok több hágóján keltek át eleink. Ma már az is egyértelmű, hogy nem valamiféle megvert, menekülő néptöredékek lehettek Árpád magyarjai! Viszont azt nem tudjuk, mennyien lehettek. A régészeti kutatás adhat arra választ, hogy képesek voltak-e az egész Kárpát-karéjon belüli térséget betölteni. A térség jelentős része már ritkábban-sűrűbben lakott lehetett: avarok, hun maradványok, s ki tudja, hányféle néptöredék élhetett az I. évezred végén itt. A magyarság nemcsak a Kárpát-karéjon belüli térséget szállta meg, hanem a Bécsi-medence térségét, egész az Enns folyóig (Melk térségéig). 907-ben Pozsony térségében a német birodalmi ellentámadást véresen visszaverték. Ettől eltekintve kifejezetten hódító, területszerző háborúkat nem folytattak elődeink. Sőt a Kárpátoktól keletre és délre

is húzódott valamilyen külső védőgyűrű. Azt, hogy hol húzódhatott a határvédő területsáv (gyepű), főleg helynevekből próbálták kikövetkeztetni.

Géza fejedelem volt az, aki a keresztény európai civilizáció közösségébe bevezette a magyarságot, egyszerre elfogadva a kereszténység mindkét ágát. Fia, Szent István már Európa tiszteletnek örvendő keresztény királyainak egyike lett. A Nyugat-Európa-hoz képest viszonylag gyéren lakott Kárpát-medencét Szent István és utódjai erőteljes telepítési akciókkal igyekeztek megerősíteni.

A középkori Magyarországon nyelvi, névadási, névhasználati szabályok, törvények nem léteztek. A nem magyar nyelvet beszélő telepések tetszés szerint adtak nevet falujuknak, városoknak, a hátrészeknek, vizeknek, hegyeknek, völgyeknek. Azok, akik a birtokok határát hivatalosan jóváhagyó okleveleket készítettek, az egyes helyneveknek (ha volt) mind a magyar, mind a nem magyar változatát feltüntették (a nevek mindig egyenértékűnek számítottak, nem létezett ún. hivatalos név!), s a tanúk nevét soha nem magyarosítva, hanem a név viselőjének nyelvén jegyezték föl. A várak nevének megválasztásánál az építtetőik az adott településnek, tájnak vagy hegynek az ottlakók nyelvében ismert megnevezését fogadták el. Ezért sok a szláv várnév a Felvidéken (pl. Bajmóc, Beckó, Brunóc, Budatin, Likava, Znió, Krasznahorka, Murány). A középkorban a nagyrészt magyarok lakta Délvidéken viszont olyan neveket találunk, mint Nagylak, Csák, Solymos, Világos, Atya, Újlak, Pétervárad, Lászlóvára.

Az egy-egy tömbben betelepülő jövevények, pl. a besenyők, a jászok vagy a kunok, Erdélyben a magyar anyanyelvű székelyek területi önkormányzattal rendelkeztek, csakúgy, mint a Felföldön vagy Erdélyben a szászok. A jelentős részben német polgárok lakta főváros, Buda igazgatása a 15. század közepéig kifejezetten a németek kezében volt. Hosszas küzdelem árán tudták kivívni a magyar polgárok, hogy Magyarország fővárosának tanácsában megfelelő képviselést kapjanak, s magyar személy is lehessen a várost vezető bíró!

Az Árpádok családján belül már Géza korában megkezdődött belharcok (olykor véres leszámolások) és a külsőországból való házasság révén a magyar külpolitika úgyszólván évtizedről évtizedre változott.

A IX–XIII. században Európa két nagy, erőteljesen hódító politikát folytató császársága, a német-római és a konstantinápolyi székhelyű görög-római

(a bizánci elnevezés abszurd) között a közép-európai térség kisebb államai számára a legcélszerűbb lett volna valamiféle összefogás. Ez azonban hosszú távon csak Magyarország és Horvátország között valósult meg. Cseh- és Morvaország, Lengyelország csak rövid átmeneti időszakokra kapcsolódott össze Magyarországgal. Valójában mindegy lett volna ebben a tömbben a király személye (nemzetisége), mert egyik ország sem volt olyan erős, hogy az összes többi fölött önkényuralmat gyakoroljon.

Magyarország számára a dél-itáliai Anjou királyok uralomra kerülése kifejezetten előnytelen volt, még inkább I. Lajosnak köszönhetően Zsigmond uralma, s az ő révén a Habsburgok magyar trónra kerülése.

1241/42-ben a mongolok büntető hadjárata (a kunok befogadása miatt) csak múló epizódnak számít, az oszmán török veszély annál súlyosabb volt. Valójában azonban ennek tragédiája is elkerülhető lett volna, ha az 1444-es váradi békét nem szegtük volna meg. A magyar–lengyel perszonálunió fenntartásával, erős végvárrendszerrel, meg-megújuló békekötésekkel elkerülhető lett volna az, hogy Magyarország hadszíntérré változzon. Ehhez fel kellett volna adni a török elleni nagy európai kereszties háború (valójában illúzióknak számító) eszméjét. 1526 után is ki lehetett volna egyezni Szulejmán szultánnal (aki kétszer is visszaadta a kezébe került magyar koronát!), de ezt Habsburg Ferdinánd megakadályozta. (Megígérte a török kiűzését, valójában soha egyetlen uralkodó alatt nem foglalt el akkora terület Magyarországból az Oszmán Birodalom, mint az ő uralkodása alatt!)

A legendássá felnagyított Mátyás király politikája a totális csődhöz vezetett. A keresztény összefogás illúziójában való naiv hit, a Nyugat közömbössége, illetve kifejezetten magyarellenessége évszázadokon keresztül sújtotta Magyarországot.

1526 után a csaknem négy évszázados Habsburg-uralom következtében egyenes út vezetett Trianon katasztrófájához. Valójában a következetesen magyarelles Habsburg-politika tette célzatosan soknemzetiségű térséggé a Kárpát-medencét. A Habsburg politika következetesen szembeállította a magyarsággal a nemzetiségeket – kezdettől fogva! Az egész országot szerették volna elnémetesíteni, szerencsénkre sikertelenül. A magyarosító akciókat viszont megtűrték, mert ezzel sikerült valamennyi nemzetiséget szembefordítani a magyarsággal.

Valamennyi Habsburg-ellenes akciónk kudarcot vallott (legfeljebb átmeneti sikereket érhettek el – jelentős véráldozattal – erdélyi fejedelmeink). Nyugat időről időre gátlások nélkül felhasználta, kihasználta a magyarságot a Habsburg Birodalom meggyengítésére.

A „békeközvetítő” nyugati hatalmak tárgyalóasztal melletti ügyeskedésének következménye volt, hogy a 18. században többször is elfoglalt Nándorfehérvár (Belgrád) is mindannyiszor az Oszmán Birodalom birtokában maradhatott...

1848/49-ben semmi esélyünk nem volt a szabadságharc győzelmes megvívására. Csakúgy, mint 1707-ben, 1849-ben elhamarkodott (és értelmetlen) volt a trónfosztás. Pusztult az ország, pusztult a magyarság, a nemzetiségi ellentétek nemhogy csitulnak volna, hanem még inkább élesebbé váltak.

Az önkényuralom két évtizedének időszakában Európa gazdasági fejlődése fölgyorsult, Magyarország viszont lemaradt. 1867-ben a kiegyezés rendszerét a magyar politikai elit sikeresnek tekintette, pedig valójában ekkor sikerült tragédiához vezető kényszerpályára vinni az országot. Dualizmus helyett egy cseh–morva, horvát, magyar és osztrák négyfős birodalom esetében 1914 előtt és után is másképp alakulhattak volna bizonyos események, természetesen egy jóval demokratikusabb nemzetiségi politika mellett.

Nagyobb lett volna az esély a birodalom megtartásához és gyarapításához ragaszkodó Ferenc József sajátos Habsburg-makacsságának ellensúlyozására.

1914-től a magyar politikai elit minden kérést erőből akart megoldani. Fel sem tételezték, hogy a háború vereséggel is végződhet, s hogy ez a vereség a magyarság számára iszonyú csonkításokkal járhat.

1917–1920 között összeomlott a magyar államgépezet minden szinten: a kormány, a megyei, városi, községi igazgatás és rendfenntartás szintjén, s ami a leglényegesebb, az antant ultimátumára engedelmesen lefegyverezték a hadsereget, sőt a nemzetiségi területeken önként adtak fegyvereket a nem magyar nemzetőrök kezébe is. Határvédelmünk, mint olyan, egyszerűen nem is létezett, ami felért egy rémálommal. A régi, „történelmi Magyarország” sírját nemcsak a külső erők ásták meg, hanem a katasztrófának legalább annyira részese volt a magyar hatalmi elit alkalmatlansága, csődje.

Az antant a csehek, románok, szerbek titkos szerződéssel szentesített igényeit átgondolás nélkül elfogadta, majd 1919/20-ban szinte maradéktalanul meg is valósította. Így lett Európában a háború fő bűnbakja Magyarország, az egyetlen állam, amelynek kormányfője (Tisza István) mindent elkövetett az értelmetlen háború ellen, s az egyetlen ország, amely nem akart hódítani!

A nemzeti önrendelkezés wilsoni elveitől elvakított magyar vezetőség ellenállás nélkül behódolt. Az ellenállási próbálkozások elkéstek. A kommunista hatalomátvétel jelentette a kegyelemdőfést, de valójában már azt megelőzően is eldőlt határaink sorsa.

A nemzetközi jog alapja valójában évezredek óta változatlan: a győztesnek mindig igaza van. (Másképpen megfogalmazva: Jaj a legyőzötteknek!) Ha egy erős magyar kormány idejekorán felállított volna Magyarországon egy több száz ezres hadsereget, határaink részben-egészében megvédhetőek lettek volna. Egy fegyvertelen ország viszont a gátlástalan hatalmi játszmák áldozata lett. Még örülhetünk annak, hogy kiéhezett szomszédjaink étvágját az antant mégsem engedte maradéktalanul érvényesülni, mert akkor nem 93 ezer, hanem talán csak 50-60 ezer km² maradt volna meg.

A második világháború is kudarcot hozott Magyarországra számára, sőt azzal bélyegeztek meg bennünket, hogy Hitler utolsó csatlósai voltunk. Valójában azonban az olaszok és horvátok tovább harcoltak a náci mellett, mint mi, s nem mi voltunk Közép-Európában az első csatlósok sem, hanem Csehország, Szlovákia és Románia is megelőzött bennünket a szovjet hadjáratban.

Azóta a trianoni és párizsi békerendszer összeomlott. Csehszlovákia és Jugoszlávia szétesett, csakúgy, mint a Szovjetunió, Romániával sem szándékozik egyesülni a 80%-ban románok lakta Moldávia.

A magyarság számára egyetlen út járható: a területileg ugyan kicsi, de gazdaságilag erőssé fejlesztett Magyarország építése, a Kárpát-medencében pedig a magyarság megmaradása mindenáron. Ne feledjük: a történelemben semmi sem örök! Az egyes ember élete véges, de az erős nemzetek, ha kell, évszázadokat is képesek kivárni, hogy bekövetkezzenek a kedvező változások.